

Віктор Проскуряков¹, Олексій Проскуряков²

Національний університет «Львівська політехніка»,

¹ професор, доктор архітектури, зав. кафедри дизайну архітектурного середовища

e-mail: proskuryakov_das@ukr.net,

orcid: 0000-0003-1022-8994

² доцент, кандидат архітектури, кафедри дизайну та основ архітектури

e-mail: oleksii.v.proskuriakov@lpnu.ua,

orcid: 0000-0001-9780-6382

АРХІТЕКТУРНО-СЦЕНОГРАФІЧНІ ІДЕЇ Є. ЛИСИКА В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЕКТУВАННІ ЛЬВІВСЬКОЇ АРХІТЕКТУРНОЇ ШКОЛИ

(на прикладі діяльності кафедри дизайну архітектурного середовища – ДАС)

© Проскуряков В., Проскуряков О., 2021

<https://doi.org/10.23939/sa2021.01.109>

В статті висвітлені навчальні проекти різних типів громадських будівель, виконані студентами кафедри дизайну архітектурного середовища, під впливом архітектурно-сценографічних ідей Є. Лисика наприкінці ХХ та на початку ХХІ століть.

Ключові слова: архітектурно-сценографічні ідеї, навчальні проекти: театральних, – виставкових, культурно-просвітницьких та інших будівель.

Постановка проблеми

З часу заснування кафедри дизайну архітектурного середовища (28 листопада 2003) в ній провідними педагогами постійно вдосконалювалися методики і форми навчального проектування. Окрім класичних семестрових робіт, бакалаврських і магістерських кваліфікаційних робіт усі останні роки на кафедрі ДАС культивувалося пошукове, конкурсне, експериментальне проектування, проектування під час проектних семінарів із школами-партнерами як в Україні – з Дніпра, Луцька, Чернівців, Одеси, так і закордонних архітектурних шкіл – Відня, Дрездена, Кельц (Proskuryakov V., 2013. Р. 87–92). Важливою складовою такої діяльності стало футуристичне і концептуальне проектування, в якому апробувалися ідеї архітекторів-зірок минулого, які визнаються кафедрою апологетами освітньо-проектних напрямків – І. Левинський, І. Леонідов, О. Німейєр, Ф. Кізлер, І. Фомін і зокрема архітектор-сценограф Є. Лисик. Творча спадщина якого була створена за законами архітектури і довгий час залишалася маловідомою архітекторам-науковцям, освітянам, проектувальникам (Yevhen Lysuk, 2015, р. 68).

Формування статті

Метою статті є аналіз і висвітлення результатів навчальних проектів театральних-видовищних і культурно-просвітницьких типів будівель виконаних студентами кафедри ДАС, під впливом і у розвитку архітектурно-сценографічних ідей Є. М. Лисика, оскільки сучасні мистецькі явища в українському театрі найточніше можна дослідити під час навчально-наукової, навчально-проектної, експериментально-проектної освітньої діяльності.

Виклад основного матеріалу

Практично одразу після смерті Є. М. Лисика – його не стало у травні 1991 року після тяжкої хвороби, на кафедрі ДАС почалися наукові розвідки його творчої діяльності. Перші результати яких паралельно апробувалися в навчальному проектуванні. Слід визнати, що на початках такої навчальної діяльності студентське проектування спиралося виключно на архітектурно-сценографічні ідеї Євгена Микитовича і носило романтичний характер. Графічна частина яких мала вигляд футуристичних форпроектів. До таких робіт можна віднести проекти В. Романюка, С. Шкілера, М. Дмитришина, М. Гориня, О. Бончука, В. Мастикаша – центри мистецтв ім. Є. Лисика, багатофункціональні будівлі “Дім Є. Лисика у Львові” тощо. (Zoriana Klymko, 2016, р. 56–65.) На межі століть стали з’являтися роботи, які носили навчально-прикладний характер, як результат спільної творчості викладачів і студентів, в яких поступово не тільки запозичувалися, а і розвивалися ідеї Майстра. Це проекти театрів-студій; літніх відкритих, сезонних, стаціонарних театрів; телестудій і телетеатрів тощо. В 2010–2015 роках помітно змінився вектор функціональної направленості навчального проектування в якому використовувалися і розвивалися архітектурно-сценографічні ідеї Лисика. Настав час проектування будівель з театральними-видовищними і культурно-просвітницькими функціями; будівель для виготовлення і експонування сценографічних творів або ж будівель для їх накопичення, зберігання, експонування. І, безперечно, будівель, що мали функціональні риси перших, других і третіх. Найкращими були роботи К. Ковальчук, В. Курбатова і В. Габуда. Це були об’єкти окремої, самодостатньої будівлі з кулеподібним демонстраційним простором на пл. Вічева (К. Ковальчук); будівлі, що постала як результат розбудови функцій художніх майстерень Львівської Опери (В. Курбатов) і ансамблю, який сформували будівлі для накопичення і зберігання, будинку сценографій Львівської опери і корпусів для спеціальних театральних функцій (рис. 1а, рис. 1б).

В ювілейному 2020 році на кафедрі були запроєктовані архітектурно-сценографічні установки перед фасадом Львівської опери і об’єкти, і конструкції виставки в просторах будівлі театру для демонстрації творчого доробку Митця.

Комплекс архітектурно-сценографічних установок перед головним фасадом Львівської опери, що були запроєктовані Я. Кудрею, були розміщені на головній осі Оперного театру, яка співпадає з головною віссю пр. Свободи, мав вигляд розставлених в просторі сценографій Майстра у вигляді величких макетів. Від найперших, створених на початку творчої діяльності Лисика в глибині проспекту, до тих, які були ним створені в останні роки життя, біля головного входу до театру.

Виставка в просторах театру, а це “Дзеркальна зала” Опери, вирішувався Р. Скобарою як просторова композиція з двох павільйонів 2015 і 2019 років на Празькому Квадріенале в торцях залу, пов’язаних поміж собою галереєю електронних засобів, які знайомлять відвідувачів з ескізами вистав, макетами, завісами, фрагментами реальних вистав створених Майстром (рис. 2а, рис. 2б).

Кращі навчальні проекти, виконані під впливом і розвитком ідей Є. М. Лисика, неодноразово експонувалися на різноманітних виставках. Але не тільки. Архітектурне вирішення перших українських національних театральних павільйонів на міжнародних виставках Празьке Квадріенале 2015 і 2019 років, були апробовані саме в студентських навчальних проектах, які повстали з використанням архітектури сценографій геніального Митця (Yevhen Lysyk, 2020, р. 106–109).

Реальний проект українського національного театального павільйону для Празького Квадріенале 2015 року оформився з навчальних пошукових проектів у вигляді сцени “театру” кінетичних проекцій творів Є. Лисика. Горизонт якої був зменшеною копією завіси балету “Ромео і Джульєтта”, створеної Лисиком в 1968 році. (Klymko Z. 2015, р. 57–76). А для павільйону Празького Квадріенале 2019 року був використаний ескіз Лисика сценографічного вирішення фольк-опери “Цвіт папороті” в 1978 році (Проскуряков О. Лопоша М. Чолавин Ю., 2019, с. 58–67)

(рис. 3а, рис. 3б). Ідеї Є. Лисика знайшли також розвиток в прикладних проектах і будовах педагогів кафедри – ландшафтних театрів і телешоуатражах (проф. В. Проскураков), лялькових і студійних театрів (проф. В. Проскураков, доц. О. Проскураков, магістри І. Копиляк, Д. Ярема), збірно-розбірних сценах, театральних-видовищних залах та ін. (Климко З. В., 2019, с. 217–228).

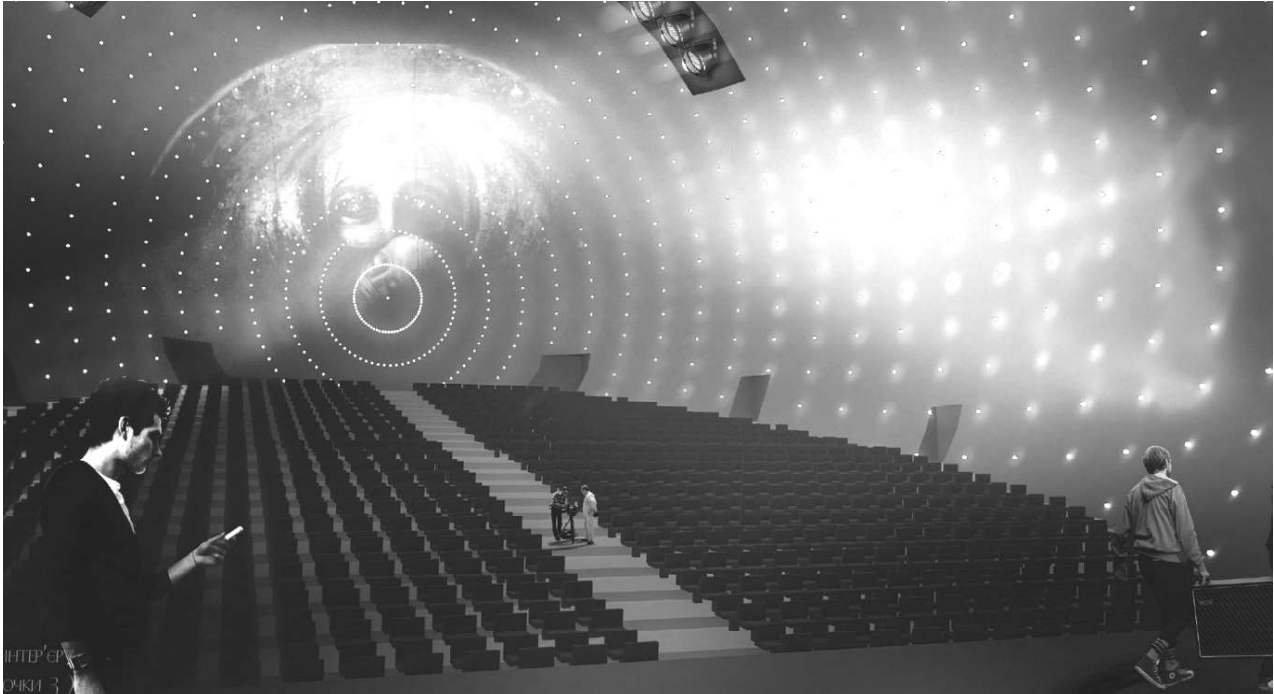


Рис. 1а. Проект центру мистецтв ім. Є. Лисика на пл. Вічева у Львові, керівник професор В. І. Проскураков, дипломант К. Ковальчук

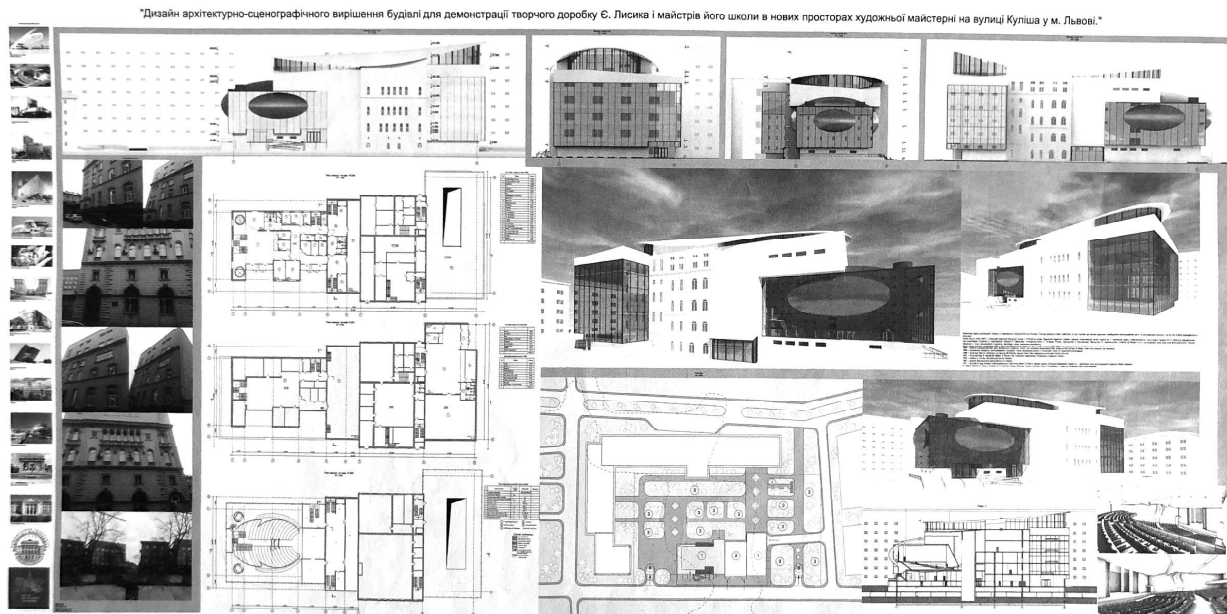


Рис. 1б. Будівля для накопичування, зберігання, реставрації і демонстрації монументальних творів сценографічного театрального мистецтва, керівник професор В. І. Проскураков, дипломант В. Габуда

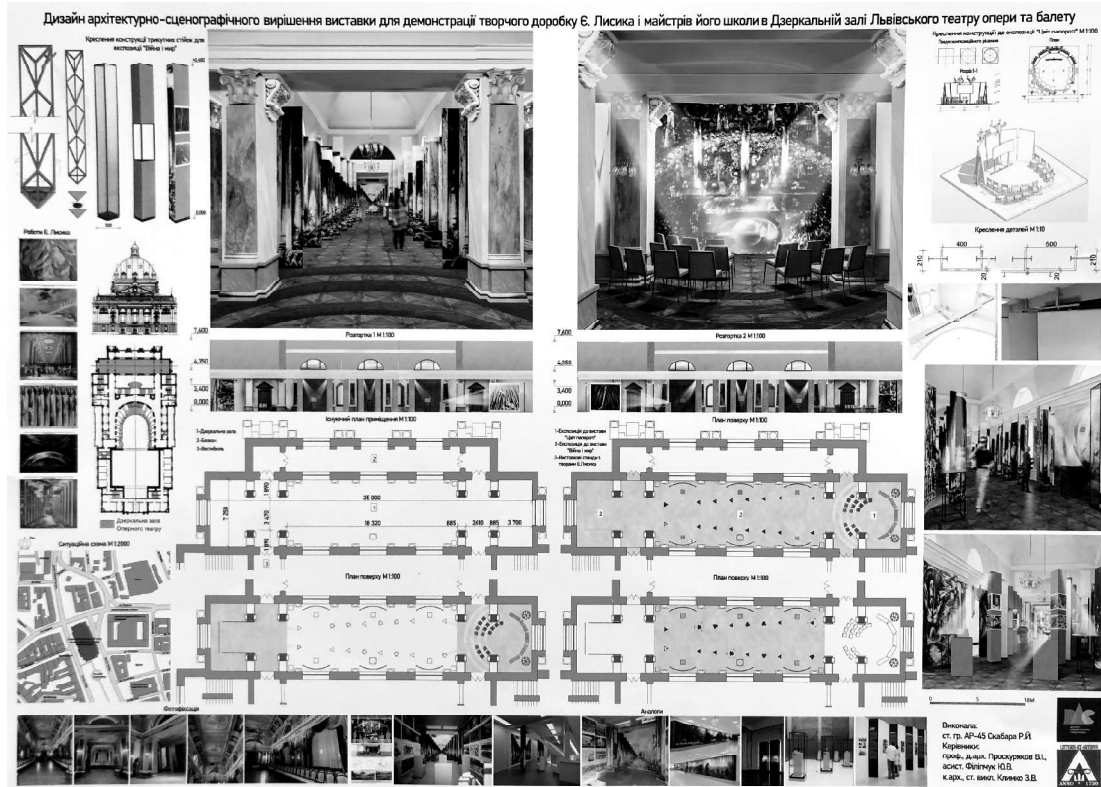


Рис. 2а. Дизайн архітектурно-сценографічного вирішення виставки для демонстрації творчого доробку Є. Лисика і майстрів його школи в Дзеркальній залі Львівського театру опери та балету. Керівники проф. В. І. Проскураков та магістр Ю. В. Філіпчук, дипломант Р. Скобара

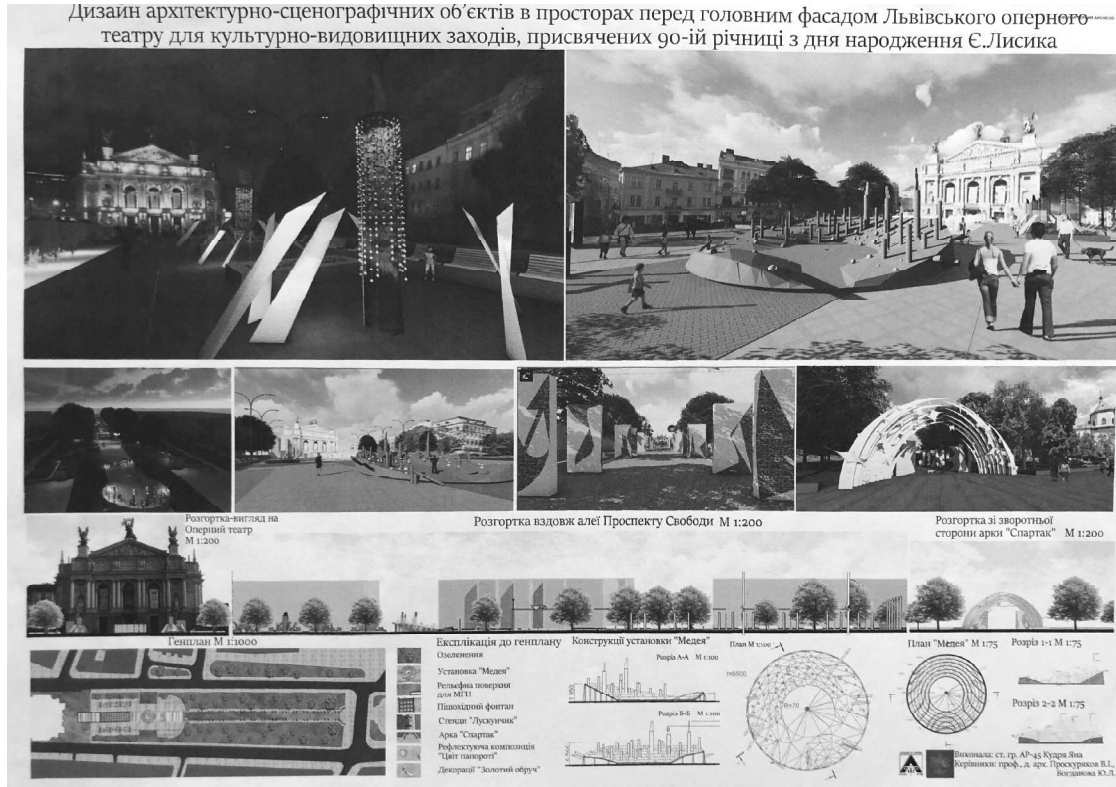


Рис. 2б. Дизайн архітектурно-сценографічних об'єктів в просторах перед головним фасадом Львівського оперного театру для культурно-видовищних заходів, присвячених 90-ій річниці з дня народження Є. Лисика. Керівники проф. В. І. Проскураков та магістр Ю. Л. Богданова, дипломант Я. Кудря



Рис. 3а. Український павільйон на PQ 2015



Рис. 3б. Український павільйон на PQ 2019

В прикладних проектах і будовах архітекторів в інших містах України – Т. Товстик, О. Кордуняна, І. Тарасюка, В. Мещерякова, Ю. Філіпчука, Ю. Біласа та ін. з Києва, Дніпра, Чернівців, Луцька, Одеси, Червонограда.

Це проекти і будови музеїв, телестудій, сакральних об'єктів, театрів юного глядача тощо. (Проскуряков В., Климко З., Зінченко О. 2016, с. 85–86).

Висновки

Результати навчального і футуристичного проектування на кафедрі ДАС, з використанням і розвитком ідей, які були генеровані відомими архітекторами кінця ХХ, межі ХХ–ХХІ століть мають потужний освітньо-проектний ресурс і тепер, і в майбутньому.

Серед усієї іншої архітектурної спадщини на творення засобів палітри архітектури майбутнього особливе місце займають архітектурно-сценографічні ідеї Є. М. Лисика. Використання і розвиток яких має місце в освітній діяльності Львівської архітектурної школи.

Бібліографія

Proskuryakov V., 2011. The development of progressive typological idias by architectural schools from Lviv and Dresden / V. I. Proskuryakov // *Structure and environment: architecture, civil engineering, env. Engineering and energy*. No. 2. Vol. 3. PL ISSN 2081–1500.

Proskuryakov V., 2013. The concept of education, science, profession of architectural environment design in Ukraine / V. Proskuryakov // *Srodowisko Mieszkaniove: dom s osiedle jutra*. Część II. No 12. P. 87–92. PL ISSN 1731–2442.

Yevhen Lysyk, 2015. Bibliography and Cataloguing: Theatrical Time, Space, Scenography and Architecture / Compiled by: V. Proskuriakow, O. Zinchenko, Z. Klymko. Lviv : Срібне слово, 68 с. ISBN 978-966-8399-31-2.

Zoriana Klymko, 2016. Wplyw tworczości scenografa Eugeniusza Lysyka na tworzenie teatralnej i kulturalno – edykacyjnej architektury Lwowa [текст] / Zoriana Klymko // *Architektura zharmonizowana w przestrzeni miasta : monografia Architektura / pod red. Lucjana W. Kamionki*. Kielce : Politechnika Swietokrzyska. S. 56–65. PL ISBN 978-83-63792-39-8.

Sodja Lotker, 2019. Shared space music wea the polities. B. L. Серцова, S. Lotker, D. Parizkova, O. Svoboda. Prague Quadrennial of per for mance design and space. Prague. 8.06.2015 – 18.06.2015. Arts and theatre institute. S. – Exhibition of countries and region. Fragments, Prague.

Quadrennial of performance design and space. Program brochure PQ 19 imagination, transformation, memory. Prague. 6.06.2019 – 16.06.2019. Arts and theatre institute. P. 26, 58.

Yevhen Lysyk, 2020. Creation of the World. 2019. Fragments. 2019 Prague Quadrennial of performance design and space. Publisher arts and theatre institute. Year of publishing. P. 106–109.

Klymko Z. 2015, “Theatre” of scenografic solutions by E. Lysyk at the Prague Quadrennial 2015: construction of space, effective organization and their designe. *Architectural Bulletin of KNUCA*. P. 57–76.

Проскуряков О., Лопоша М., Чолавин Ю., 2019. Творення архітектури Першого українського національного павільйону для виставки PQ 19 засобами макетування. *Вісник Національного Університету “Львівська політехніка”*. С. 58–67.

Климко З. В., 2019. Архітектура сценографії Є. Лисика: дис. канд. арх. : 18.00.01 Львів. С. 146–178, 217–228.

Проскуряков В., Климко З., Зінченко О. 2016. Творчість Є. М. Лисика в часі, просторі, сценографії та архітектурі : монографія. Львів : Видавництво Львівської політехніки. С. 15–20, 85–86.

Referens

Proskuryakov V., 2011. The development of progressive typological idias by architectural schools from Lviv and Dresden / V. I. Proskuryakov // *Structure and environment: architecture, civil engineering, env. Engineering and energy*. No. 2. Vol. 3. PL ISSN 2081–1500.

Proskuryakov V., 2013. The concept of education, science, profession of architectural environment design in Ukraine / V. Proskuryakov // *Srodowisko Mieszaniowe: dom s osiedle jutra. Część II. No 12. P. 87–92. PL ISSN 1731–2442.*

Yevhen Lysyk, 2015. Bibliography and Cataloguing: Theatrical Time, Space, Scenography and Architecture / Compiled by: V. Proskuriakow, O. Zinchenko, Z. Klymko. Lviv : Срібне слово. С. 68. ISBN 978-966-8399-31-2.

Zoriana Klymko, 2016. Wplyw tworczości scenografa Eugeniusza Lysyka na tworzenie teatralnej i kulturalno – edykacyjnej architektury Lwowa [текст] / Zoriana Klymko // *Architektura zharmonizowana w przestrzeni miasta : monografia Architektura / pod red. Lucjana W. Kamionki. Kielce : Politechnika Swietokrzyska. S. 56–65. – PL ISBN 978-83-63792-39-8.*

Sodja Lotker. 2019. Shared space music wea the polities. B. L. Cepcova, S. Lotker, D. Parizkova, O. Svoboda, Prague Quadrennial of per for mance design and space. Prague. 8.06.2015 – 18.06.2015. Arts and theatre institute. S. – Exhibition of countries and region. Fragments, Prague.

Quadrennial of performance design and space. Program brochure PQ 19 imagination, transformation, memory. Prague. 6.06.2019 – 16.06.2019. Arts and theatre institute. P. 26, 58.

Yevhen Lysyk, 2020. Creation of the World. 2019. Fragments. 2019 Prague Quadrennial of perfor mance design and space. Publisher arts and theatre institute. P. 106–109.

Klymko Z. 2015, “Theatre” of scenografic solutions by E. Lysyk at the Prague Quadrennial 2015: construction of space, effective organization and their design. *Architectural Bulletin of KNUCA*. P. 57–76

Proskuriakov O., Loposha M., Cholavyn Y., 2019. Creation of architecture of the first Ukrainian nationa theatre pavikion for the exhibition PQ 2019 by method of modelling. *Bulletin of “Lviv’ska politehnika”*. P. 58–67.

Klumko Z. V. 2019. Architektura stsenohrafiyi Ye. Lysyka: dys. kand. arkh. : 18.00.01. L’viv. S. 146–178, 217–228.

Proskuryakov V., Klymko Z., Zinchenko O. 2016. Tvorchist’ Ye. M. Lysyka v chasi, prostori, stsenohrafiyi ta arkhiteri L’viv : Vydavnytctvo Lvivskoyi politekhniky. S. 15–20, 85–86.

Victor Proskuryakov¹, Oleksii Proskuryakov²

Lviv Polytechnic National University,

¹ *Sc.Dr. of architecture, professor, Department of Architectural Environment Design*

e-mail: proskuryakov_das@ukr.net,

orcid: 0000-0003-1022-8994

² *associate professor of the Department of Architecture and Design*

e-mail: oleksii.v.proskuriakov@lpnu.ua,

orcid: 0000-0001-9780-6382

**ARCHITECTURAL AND SCENOGRAPHIC IDEAS OF Y. LYSYK
IN EDUCATIONAL DESIGN OF LVIV
ARCHITECTURAL SCHOOL**

(on the example of the activity of the Department of Architectural Environment Design)

© Proskuryakov V., Proskuryakov O., 2021

The article highlights educational projects of various types of public buildings made by students of the Department of Architectural Environment Design, under the influence of architectural and scenographic ideas of Y. Lysyk in the late XX and early XXI centuries. Since modern artistic phenomena in the Ukrainian theatre can be most accurately studied during educational-scientific, educational-project and experimental-project educational activities.

After the death of Y. Lysyk – he died in May 1991 – the Department began scientific research of his creative activity, the first results of which were simultaneously tested in educational design. At first, it was based solely on the ideas of Lysyk and had a romantic nature. At the turn of the century, works that were of

an educational and applied nature began to appear. It was the result of joint creativity of teachers and students, where the Master's ideas were not only borrowed but also developed. These are buildings with theatrical, entertainment, cultural and educational functions for accumulating, storing, and displaying monumental works of scenographic art, etc. Over time, Lysyk's ideas were also developed in applied projects and buildings of teachers of the Department – landscape, puppet, studio, TV-theaters, collapsible stages of entertainment halls. Later on, the ideas of Lysyk developed in applied projects and buildings of architects in other cities of Ukraine – Kyiv, Dnipro, Odesa, Chernivtsi, Lutsk, Chervonograd.

Key words: architectural and scenographic ideas, educational projects: theatre, exhibition, cultural and educational and other buildings.